

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจจำหน่ายปลาตู้

ธุรกิจการจำหน่ายปลาตู้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีการขยายตัวจากเดิมที่จำกัดไว้เฉพาะตลาดจำหน่ายต้นไม้และสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่ปัจจุบันตลาดได้ขยายเข้าไปเปิดในส่วนของพื้นที่เช่าห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ โดยมีการแบ่งพื้นที่บริเวณจำหน่ายเป็นตลาดขายต้นไม้และสัตว์เลี้ยงไว้อย่างชัดเจน ตลาดจำหน่ายสัตว์เลี้ยงประกอบไปด้วยร้านจำหน่ายสัตว์เลี้ยงนานาชนิด อาทิเช่น ปลาสวยงาม สุนัข นก ไก่พันธุ์สวยงาม เป็นต้น นอกจากนี้จะจำหน่ายสัตว์เลี้ยงแล้ว ยังมีอุปกรณ์การเลี้ยงและอาหารสัตว์เลี้ยงจำหน่ายอย่างครบครัน สำหรับร้านค้าที่จำหน่ายปลาสวยงาม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีประมาณ 30 ร้านค้า กระจายอยู่ทั่วไปตามตลาดจำหน่ายต้นไม้และสัตว์เลี้ยง ซึ่งแต่ละร้านจำหน่ายนั้นจะมีขนาดที่ต่าง ๆ กัน พอจะแบ่งแยกเป็น 3 ขนาด คือ ร้านจำหน่ายขนาดใหญ่ ซึ่งมีประมาณ 2 – 3 ร้าน จะจำหน่ายพันธุ์ปลาสวยงามตามความนิยมของลูกค้าเกือบครบทุกสายพันธุ์และจำหน่ายอุปกรณ์สำหรับการยังชีพของปลาพร้อมอาหารปลาและยารักษาโรคอย่างครบครัน ร้านจำหน่ายขนาดกลางจะจำหน่ายพันธุ์ปลาสวยงามเป็นบางชนิดเท่านั้นและอาจจะจำหน่ายอุปกรณ์การเลี้ยงปลาพร้อมอาหารปลาหรือไม่ก็ได้ ส่วนร้านจำหน่ายปลาตู้ขนาดเล็กนั้นจะเน้นจำหน่ายพันธุ์ปลาสวยงามเพียง 1 – 2 พันธุ์ เพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มลูกค้าที่สนใจและชื่นชอบปลาเฉพาะสายพันธุ์จริง ๆ เท่านั้น ส่วนโครงการที่ศึกษาเป็นร้านจำหน่ายปลาตู้ขนาดกลาง ที่จำหน่ายเฉพาะพันธุ์ปลาบางชนิดที่ลูกค้านิยมจริงๆ เท่านั้น

การจำหน่ายปลาตู้สวยงามเป็นธุรกิจที่ต้องอาศัยความอดทนและความชำนาญในการจัดการร้านจำหน่ายซึ่งผู้ประกอบการต้องมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรม และความต้องการทางธรรมชาติของปลาสวยงามเพื่อนำไปสู่การจัดการร้านจำหน่ายอย่างถูกวิธีทำให้ร้านจำหน่ายประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานต่อไป

3.1 สายพันธุ์ปลาสวยงาม

ปลาทั้งหลายที่เราพบเห็นกันอยู่ทั่วไปนั้น จะตัดสินใจลงไปว่าเป็นปลาสวยงามหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับลักษณะสีต้น หรือรูปร่างของปลา ถ้าหากปลาตัวใดมีสีสวย สะดุดตา หรือมีรูปร่างแปลกประหลาดไปกว่าปลาทั่ว ๆ ไปแล้ว เราก็ถือว่าเป็นปลาสวยงามชนิดหนึ่งได้ ด้วยเหตุที่ได้ยึดถือลักษณะ ดังกล่าวเป็นเรื่องตัดสินใจจึงทำให้มีปลาสวยงามอยู่มากมายหลายชนิดด้วยกัน

ปลาสวยงาม แบ่งตามลักษณะแหล่งน้ำที่อาศัย 2 ประเภท

1. ปลาน้ำจืดสวยงาม
2. ปลาทะเลสวยงาม

ในที่นี้จะกล่าวถึงปลาน้ำจืดสวยงาม เนื่องจากเป็นประเภทที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

จากการที่มีปลาน้ำจืดสวยงามจำนวนมากมายหลายชนิด นิสัยของปลาย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาถึงนิสัยบางอย่างของปลามีความจำเป็นเพื่อที่จะได้หาวิธีการเลี้ยงที่เหมาะสมกับปลาแต่ละชนิด และแต่ละประเภทให้ถูกต้อง

ปลาสวยงาม แบ่งตามลักษณะการกินอาหาร 3 ประเภท¹²

1. ปลากินเนื้อ เป็นปลาที่มีนิสัยดุร้าย ชอบรังแกหรืออาจกินปลาชนิดอื่นเป็นอาหาร มีขนาดลำตัวค่อนข้างใหญ่โต แข็งแรง ปลากินเนื้อได้แก่ ปลาอะโรวาน่า ปลาออสการ์ เป็นต้น
2. ปลากินพืช ปลาชนิดนี้มีนิสัยค่อนข้างอ่อนโยน ไม่รังแก สามารถเลี้ยงร่วมกับปลาชนิดอื่นได้ดี การเลี้ยงไม่ยุ่งยาก เพราะสามารถกินตะไคร่น้ำ หรือพรรณไม้น้ำได้
3. ปลากินทั้งพืชและสัตว์ ปลาชนิดนี้สามารถเลี้ยงได้ด้วยอาหารเม็ด หรืออาหารสดที่เป็นเนื้อสัตว์ เลี้ยงได้ง่ายพอสมควร บางชนิดสามารถเลี้ยงร่วมกับปลาชนิดอื่นได้ แต่ก็ควรระวังปลาน้ำจืดอื่น เช่น ปลาหางนกยูง

ปลาสวยงาม แบ่งตามลักษณะการออกลูก 3 ประเภท¹³

1. ปลาผู้ชนิดที่ออกลูกเป็นไข่ ปลาชนิดนี้จะมีการผสมพันธุ์ที่แตกต่างจากชนิดอื่น คือตัวเมียจะทำการวางไข่ ซึ่งตัวเมียจะวางไข่ที่ต้นแม่น้ำ ก้อนหิน ก้อนกรวดใต้น้ำ จากนั้นปลาตัวผู้จะปล่อยน้ำเชื้อออกมาผสมกับไข่แล้วไข่ก็จะถูกฟักเป็นตัวในเวลาต่อมา ปลาที่ออกลูกเป็นไข่นี้ ได้แก่ ปลาทอง , ปลาเทวดา เป็นต้น ซึ่งสังเกตได้ว่าปลาที่ออกลูกเป็นไข่นี้ จะมีลักษณะและสีสันสวยงามมาก และเป็นที่นิยมเลี้ยงกันอย่างมาก

¹² ปัญญา สุวรรณสมุทร, ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาตู้ (กรุงเทพฯ ๑ : สำนักพิมพ์เกษตรศาสตร์, 2545),

¹³ จำปาศักดิ์, สนุกกับการเลี้ยงปลาตู้ (กรุงเทพฯ ๑ : สารสารมาร์เก็ตติ้ง, 2543), หน้า 25

2. ปลาตู้ชนิดที่ออกลูกเป็นตัว ปลาชนิดนี้เมื่อผสมพันธุ์แล้วตัวเมียจะเริ่มตั้งท้องและฟักไข่ในท้อง จนกว่าไข่จะเจริญเติบโตเต็มที่แล้ว ไข่จะถูกฟักตัวเป็นลูกปลาตัวเล็ก ๆ เกิดขึ้นในท้องของแม่ปลา เมื่อเป็นตัวอ่อนที่สมบูรณ์แล้ว ลูกปลาก็จะคลอดออกมาจากท้องแม่ปลา ปลาชนิดที่ออกลูกเป็นแบบนี้ จะมีลูกไม่มากเหมือนกับปลาที่ออกลูกเป็นไข่หรือชนิดอื่น ๆ ปลาชนิดนี้ ได้แก่ ปลาหางนกยูง เป็นต้น

3. ปลาตู้ชนิดก่อกวอด ปลาชนิดนี้จะมีการผสมพันธุ์ที่แปลกแตกต่างไปจากปลาชนิดอื่นมากที่สุด คือ ปลาตัวผู้จะเป็นผู้ก่อกวอด กวอดในที่นี้จะมีลักษณะเหมือนฟันทองอากาศให้มาติดอยู่กับต้นไม้ในน้ำ จากนั้นตัวเมียจะพ่นไข่ออกมาให้ไปฝังติดอยู่กับกวอดที่ตัวผู้ทำไว้ จากนั้นไข่ปลาก็จะฟักตัวออกมาเป็นลูกปลา ปลาตู้ที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยที่เป็นชนิดก่อกวอดนี้ เช่น ปลาระดี่ ปลากัด เป็นต้น

สายพันธุ์ปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยงโดยทั่วไป

ปลาทอง หรือที่เรียกกันติดปากกันว่า “ปลาเงินปลาทอง” แท้จริงแล้ว คือ ปลาชนิดเดียวกัน แต่ด้วยความสะดวกในการเรียกชื่อในที่สุดก็เหลือคำว่า “ปลาทอง” เพียงอย่างเดียว ไม่เกี่ยวกับการเรียกชื่อตามสีสันของปลาสีเงินหรือสีทองแต่อย่างใด ปลาทองมีถิ่นกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ชาวจีนนิยมเลี้ยงไว้คู่เล่น และนำมาประกอบอาหาร

ชนิดของปลาทองที่นิยมเลี้ยง¹⁴

1. ปลาทองธรรมดา ลักษณะคล้ายปลาคาร์พ เลี้ยงง่าย มีความอดทนต่อการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ มีลำตัวค่อนข้างยาว สองข้างลำตัวแบน สัน กว้าง ไม่มีเกล็ดที่หัว ครีบหลังและครีบหางเป็นครีบเดี่ยว ครีบอกและครีบท้องเป็นครีบคู่

2. ปลาทองหูบั้ง บางทีก็เรียกว่าปลาทองหางขิว ลักษณะที่สำคัญของปลาทองชนิดนี้คือ หาง มีครีบหางเดี่ยวแยกเป็นสองแฉก หางยังยาวยิ่งนิยม ลำตัวเรียวยาว มีสีส้ม ส้มแดง แดงขาว อาจมีดำประบั้ง เลี้ยงง่าย ว่ายน้ำได้ปราดเปรียว กินอาหารเก่ง

3. ปลาทองโคเมต (Comet) ลำตัวบอบบาง อ่อนแอ่น สีทั่วไปจะเป็นสีแดงเข้ม ถ้าเป็นสีเหลืองทั้งตัวจะเป็นปลาทองโคเมตที่หายากและมีราคาแพง หางเป็นชนิดหางแฉกค่อนข้างยาว เป็นปลาที่ปราดเปรียว เคลื่อนไหวว่องไว และดูสวยงามอ่อนช้อยที่สุดในบรรดาปลาทองทั้งหลาย

4. ปลาทองแฟนเทล หรือ หางพัด (Fantail) มีหางคล้ายพัดสองหางคู่ เป็นที่นิยม

¹⁴ ปลาทอง(ระบบออนไลน์).แหล่งที่มา <http://www.rachaplatthong.com>

แพร่หลายในสหรัฐอเมริกา มีลำตัวค่อนข้างยาวได้สัดส่วน ครีบหลังสูงและยาวมาก เป็นปลาที่มีความแข็งแรง เลี้ยงดูไม่ยาก กินอาหารเก่ง โตเร็ว แข็งแรง ถ้าเลี้ยงดูดี ๆ จะมีอายุยืนยาวหลายปี

5. ปลาทองเวลเทล (Veiltail) มีชื่อเรียกอีกหลายชื่อ เช่น ฟรังเทล ริปบอนเทล แคนเซเทล เลซเทล และ มัสตินเทล เป็นพันธุ์ที่สวยงามมาก หางเป็นพวงคล้ายริบบิ้นแพรลูกไม้ ครีบเมื่อเวลาโบกไปมากลายเส้นใหม่ หางแบ่งเป็นสองแฉกจากฐานความยาวเท่ากับลำตัว มีหลายสี ได้แก่ น้ำเงิน ม่วง แดง เหลือง ดำ เป็นต้น

6. ปลาทองเทเลสโคป (Telescope) มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากชนิดอื่นตรงตาที่ใหญ่โตและถลนออกมาจากด้านข้างทั้งสองของหัว มีอีกหลายชื่อเช่น ตาโปน ตามังกร แต่สายตาไม่ค่อยดี เคลื่อนไหวช้าเพราะลูกโป่งบังที่ตา ถ้าลูกโป่งแตกจะเป็นอันตรายต่อปลา ดวงตาจะเริ่มโป่งพองเมื่ออายุ 2 เดือน ถึง 2 ปี

7. ปลาทองมัวร์ (Moor) รู้จักกันดีในนาม “รักเร่” มีลักษณะเด่น คือ ลำตัวและครีบทั้งหมดเป็นสีดำสนิท ไม่เปลี่ยนเป็นสีอื่น ดวงตาโปนออกมา ลำตัวนูน ครีบหางบานใหญ่ ถ้าลำตัวสั้น ท้องกาง ตัวกลม เรียกว่า “รักเร่ตุ๊กตา” ลำตัวยาวเรียก “รักเร่ควาย”

8. ปลาทองหัวสิงห์ (Lion Head) มีส่วนหัวคล้ายสิงโต หรือผลราสเบอร์รี่ออกขึ้นมาเหนือแผ่นเหงือกและหัวของมัน เรียกส่วนที่งอกว่า “วุ้น” เลี้ยงง่าย แข็งแรง ทนทาน ไม่มีครีบบนแผ่นหลัง ตัวหนาและสั้น วุ้นจะงอกให้เห็นก่อนอายุครบ 6 เดือน ต้องเลี้ยงในตู้ที่บรรจุอากาศดีเป็นพิเศษเพราะหัววุ้นจะถ่ายเทอากาศเสียออกมามาก

9. ปลาทองออแรนดา (Oranda) ลำตัวค่อนข้างยาว หน้าไม่แหลม ครีบยาว ครีบหางอ่อนเป็นพวง เวลาว่ายน้ำหางพลิ้วสวยงาม นิยมเลี้ยงกันมาก ราคาไม่แพง เลี้ยงง่าย ออกทนสูง

ปลาหางนกยูง มีถิ่นกำเนิดในอเมริกาใต้และอะเมซอน รูปร่างลักษณะเหมือนนกยูง มีสีสวยหลากหลายสี มีจุดดำกระจายทั่วทั้งตัว รูปร่างตัวผู้ใหญ่กว่าตัวเมีย และตัวผู้จะมีสีส้มสวยกว่าตัวเมีย มีหางเป็นรูปวงกลมหรือหางแฉก ปลาหางนกยูงจะมีขนาดเล็ก ว่ายเชื่องช้า จึงมักจะถูกทำร้ายจากปลาใหญ่

ปลาหมอสี เป็นปลาน้ำจืดมาจากทะเลสาบทั้งกันยิกา ทะเลสาบมาลาวิ และทะเลสาบวิกตอเรีย ทวีปแอฟริกา คล้าย ๆ ปลาหมอไทย ตามตำราระบุว่าเดิมเป็นปลาน้ำเค็ม แต่ได้วิวัฒนาการมาอยู่ในน้ำจืดนานหลายล้านปีแล้ว มีจำนวนสกุลและชนิดมาก รูปร่างและพฤติกรรมก็ต่างกันหลายรูปแบบ เป็นปลาที่เลี้ยงง่าย พันธุ์ที่นิยมเลี้ยง เช่น พันธุ์มาลาวิ และ ฟรอนโตซ่า

ปลาการ์พ หรือ ปลาแฟนซีคาร์พ (Carp) เป็นปลาที่เลี้ยงง่ายและโตไว ถ้าผู้เลี้ยงมีเทคนิคและรู้นิสัยของมันแล้วจะทำให้เชื่องมากและน่ารัก สามารถให้อาหารกินจากมือของเราได้ เป็นปลาที่มีเสน่ห์ งามสง่าและมีสีสันสดใส

ปลากัด (Fighting Fish) ธรรมชาติของปลากัดจะเป็นปลาที่ดุร้าย เลี้ยงง่าย แม้แต่น้ำประปาก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เนื่องจากเป็นปลาที่ดุร้าย จึงต้องเลี้ยงมันอย่างโดดเดี่ยว ลักษณะทั่วไป ลำตัวเพรียวยาว และแบน มีสีสันสวยงามแตกต่างกันไป ตัวเมียมีสีสันทึบกว่าตัวผู้ ครีบและหางก็สั้นกว่า

ปลาสวดหรือปลาหางดาบ (Swordtail) แหล่งกำเนิดอยู่ที่ประเทศเม็กซิโกและฮอนดูรัส ขนาดของลำตัวเฉลี่ย 10-12 เซนติเมตร ลักษณะของปลาสวด ลำตัวปลาที่มีลักษณะเพรียวยาว และแบน ข้างตัวมีเก็ดขนาดเล็ก ปลาตัวผู้จะต่างจากปลาตัวเมียอย่างเห็นได้ชัด สีจะเข้มกว่าเล็กน้อย ขอบล่างของแพนหางมีก้านครีบยาวออกไปคล้ายดาบ เป็นปลาที่มีความคล่องแคล่วว่องไวมาก อุปนิสัยก้าวร้าว มักเกิดการทะเลาะวิวาทกันเอง โดยปกติอาศัยอยู่รวมกันเป็นฝูง และว่ายน้ำไปตลอดเวลา ชอบกินไรน้ำ ลูกน้ำ หนอนแดง และอาหารสำเร็จรูป อายุประมาณ 3 เดือน ก็ออกลูกเหมือนปลาหางนกยูง ให้ลูก 10-20 ตัว/ครั้ง

ปลาเสือสุมาตรา (Tiger Barb) เป็นปลาชนิดเล็กที่นิยมเลี้ยงกันมาก มีถิ่นกำเนิดบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ลำตัวเป็นสีเหลืองทอง มีแถบสีดำพาดขวาง 4 แถบ ปลาเสือสุมาตราเป็นปลาที่มีนิสัยก้าวร้าว อาจกัดครีบหางของปลาอื่นจนตายได้ จึงไม่ควรเลี้ยงร่วมกับปลาชนิดอื่น

ปลาเสือตอ เป็นปลาที่นิยมแต่ไม่ค่อยมีให้ซื้อมาเลี้ยงได้ง่าย ๆ ลำตัวแบนสีเหลืองแก่ มีลายพาดขวางลำตัวเหมือนลายเสือ 6 ลายจากหน้าถึงหาง ครีบสีน้ำตาลอ่อน โตเต็มที่ยาว 40 เซนติเมตร ชอบกินสัตว์น้ำเล็ก ๆ นิสัยดุ ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงร่วมกับปลาขนาดเล็กกว่า

ปลานีออน เป็นปลาที่มีลำตัวเล็ก ลำตัวสีเขียวมรกตคล้ายมีแสงเรืองทำให้ดูเด่นคล้ายแสงไฟนีออน ได้ทั้งมีสีทอง เมื่อว่ายเป็นฝูงจะสวยงามมาก เลี้ยงง่าย แต่ต้องระวังอย่าให้ตกใจอาจช็อกตายได้ง่าย กินอาหารพวกไรแดง ลูกน้ำขนาดเล็ก ควรมีสาหร่ายไว้ให้เป็นที่หลบกำบัง

ปลาอะโรวาน่า หรือ ปลามังกร (Arowana) ชื่อไทยเรียกปลาตะพัด เป็นปลาที่นิยมเลี้ยงแต่ราคาแพง ถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตร้อน เช่น ลุ่มน้ำอะเมซอน แอฟริกา หรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเช่น ประเทศไทย เป็นปลาที่มีโครงสร้างของหลอดอาหารใหญ่ มีกระดูกที่ลึ้น มีเกล็ดขนาดใหญ่ เป็นปลาโบราณที่หลงเหลือจากยุคหิน มีหลายชนิดแต่ละชนิดแบ่งตามสีของเกล็ด ชอบกินสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ จึงไม่ควรเลี้ยงร่วมกับปลาชนิดอื่น เว้นแต่เลี้ยงร่วมกับปลาที่ขนาดพอกัน

ปลาออสการ์ เป็นปลาขนาดใหญ่เท่าฝ่ามือโตเต็มที่ตาจะพอง ปากเบะคล้ายสุนัข บลูด็อก ทำทางดุร้าย ครีบหางกลม มีเส้นเป็นแฉก ๆ คล้ายพัดโบราณ ครีบที่ใช้ว่ายน้ำใบบางเหมือนกระจก ลำตัวเป็นเกล็ดสีน้ำตาล เหลือง หรือสีแดง แล้วแต่อาหารที่กิน ชอบกินสัตว์น้ำขนาดเล็ก นิยกก้าวร้าวมิเหมาะสมจะเลี้ยงกับปลาที่มีขนาดเล็กและอ่อนแอกว่า

ปลาเทวดา เป็นปลาที่ลำตัวแบน กว้างยาวเกือบเท่ากัน คล้าย ๆ ปลาจระเมียด แต่เล็กกว่า ส่วนหางมีทั้งชนิดกว้างและยาวจนระพื้น และกว้างแต่ไม่ยาว มีหนวดยาวมาก ชอบกินสัตว์น้ำเล็ก ๆ ชอบตู้กว้าง ๆ มีพรรณต้นไม้ร่มเย็น

ปลาปอมปาดัวร์ เป็น “เจ้าแห่งปลาตู้” กำเนิดแถบลุ่มแม่น้ำอะเมซอนทวีปอเมริกาใต้ ในบราซิล มีสีต่าง ๆ มากมาย รูปร่างกลมแบน ครีบหลังและครีบท้องมีฐานครีบยาวเรียวยาวโค้งรอบตัว เป็นปลารักสงบ ขนาดใหญ่สุดความยาวลำตัวไม่เกิน 7 นิ้ว ชอบกินลูกน้ำ ไรแดง ไข่เดือน เป็นอาหาร

ปลาไมดไนท์หรือปลามอลดี ตัวมีสีดำเหมือนก้ามหยาบ รูปร่างคล้ายกับปลาสอด ส่วนหางไม่ยื่นยาวเหมือนปลาสอด เลี้ยงง่าย ออกลูกง่าย จะให้โตเร็วต้องกินเนื้อกุ้ง หนอน และผัก หรืออาหารสำเร็จรูปผสมพืชผัก

ปลาหางไหม้ บางครั้งเรียกปลาหางเหี่ยว ในธรรมชาติมีขนาดใหญ่ยาวมากถึง 120 เซนติเมตร ลำตัวค่อนข้างยาว สีเหลืองนวลมีแถบสีน้ำตาลพาดไปตามความยาวลำตัว 6-8 แถบ ปลายครีบและหางมีสีดำ รักสงบ อาหารได้แก่ หอย ปู พืชน้ำ และตะไคร่น้ำ จะทำลายพรรณไม้ในตู้ปลา

ปลาเสือพ่นน้ำ เป็นปลาน้ำจืดที่แปลกและนิยมเลี้ยงมาก เนื่องจากมีความสามารถพิเศษในการพ่นน้ำได้ไกล ๆ เพื่อล่าแมลงต่าง ๆ มาเป็นอาหาร ลำตัวแบนข้าง มีรอยประสีดำบริเวณครึ่งบนของลำตัว 5-6 แถม ขอบครีบหลังและครีบกันดำ กินอาหารสำเร็จรูปได้ นิยberger ชอบทำร้ายและกินปลาขนาดเล็กกว่าเป็นอาหาร

ปลาซีกเกอร์ รูปร่างหน้าตาไม่สวยแต่เป็นปลาที่มีประโยชน์นิยมเลี้ยงไว้เพื่อกินเศษอาหาร ตะไคร่น้ำ ตัวสีดำ มีลายขาวเหลืองหัวตัวเหมือนลายไทย ผิวลำตัวแข็ง ปากเป็นปากดูด ทนทาน โตเร็ว ไม่ควรเลี้ยงไว้ในตู้มากเกินไป เพราะจะแย่งกินอาหารและทำร้ายปลาอื่น ๆ ได้

3.2 การคัดเลือกพันธุ์ปลาสวยงาม

การคัดเลือกปลาสวยงามเพื่อนำมาจำหน่าย นอกจากชนิดของปลาที่ต้องเลือกให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อแล้ว สุขภาพของปลาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องนำมาคำนึงในการเลือกซื้อปลา หากซื้อปลาที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์จะทำให้ปลาป่วย ในที่สุดก็จะตาย

การเลือกซื้อปลาต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

1. เลือกพันธุ์ปลาสวยงามให้ตรงกับความต้องการของตลาดผู้ซื้อ เพื่อให้มีการจำหน่ายได้หมดในแต่ละครั้งที่ซื้อปลา ถ้าจำหน่ายไม่หมดจะเป็นภาระในการเลี้ยงดู จนเกิดต้นทุนจม

2. ควรเลือกซื้อปลาที่มีสุขภาพดี โดยสังเกตได้จาก

ประการแรก ควรสังเกตการว่ายน้ำของปลา ปลาที่ลอยหึ่งตั้งอยู่แต่ที่ผิวน้ำ ทำตาลอยหรือทรุดหัวที่มอยู่กับพื้นทรายไม่ใช่ปลาที่แข็งแรงอย่างแน่นอน

ประการที่สอง ต้องดูสภาพปลาและรูปร่างตัวปลา ไม่ควรเลือกซื้อปลาที่เป็นแผล มีจุดขึ้นตามตัว ตัวชำวมพอง เก็ดเปิด ครีบและหางฉีกเปื่อยขาด ปลาที่มีครีบติดกันแสดงว่าไม่สบาย

ประการที่สาม ควรดูพฤติกรรมของปลา ไม่ควรซื้อปลาที่ซึมและหลบซ่อนอยู่หลังหินหรือซอกอยู่ตามมุม

3. ควรเลือกซื้อปลาที่มีขนาดกลางหรือขนาดเล็ก ซึ่งจะบอบช้ำระหว่างเดินทางน้อยกว่าปลาขนาดใหญ่และปรับตัวเข้ากับที่อยู่ใหม่ได้ไวกว่า และมีภาระในการเลี้ยงดูน้อยกว่าปลาใหญ่ ทั้งในเรื่องอาหาร การทำความสะอาดตู้ แต่อย่างไรก็ตามขนาดของปลาก็จะขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า

4. เลือกปลาที่มีสุขภาพดี มีรูปร่างถูกต้องตามลักษณะสายพันธุ์ ตัวตรงไม่คดหรือโก่ง ปลาที่มีสุขภาพดีดูได้จากการเคลื่อนไหวไปมาอยู่ตลอดเวลาอย่างกระฉับกระเฉง ไม่จมหรือลอยนิ่งเป็นเวลานาน ๆ ทรงตัวอยู่ในแนวปกติสมดุล ไม่เอียงซ้าย เอียงขวา หรือหงายท้อง มีความสนใจในสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา หลีกหนีมือหรือวัตถุแปลกปลอมที่เข้ามาหาตัว กินอาหารที่ให้ ดวงตามีลักษณะกลมสดใส ไม่ขุ่นหรือบอด สีสันบนตัวสดใส ไม่ซีด มีสีและลายเข้มชัดเจนถูกต้อง แผ่นปิดเหงือกเรียบไม่เป็นลอนคลื่น ขณะปิดต้องแนบสนิทกับลำตัว สามารถเปิดปิดได้ตามจังหวะการหายใจ เหงือกมีสีแดงสด ไม่ควรมีปรสิตชนิดต่าง ๆ เกาะอยู่ตามตัว

5. ต้องคำนึงถึงการขนส่ง ควรเลือกแหล่งปลาที่อยู่ไม่ไกลมาก เนื่องจากการขนส่งทำให้ปลาเกิดความเครียด ป่วยเป็นโรค เมื่อนำมาเลี้ยงไว้ในตู้ปลาเพื่อรอจำหน่าย ปลาจะอยู่ได้ไม่ทนอายุไม่ยืน เลี้ยงได้ไม่นานก็ตาย

3.3 การดูแลปลาตู้โดยทั่วไป

ธุรกิจปลาตู้ เป็นธุรกิจที่น่าจับตามองในปัจจุบัน เนื่องจากการเลี้ยงปลาสวยงามเป็นงานงานอดิเรกที่ให้ความสุขและความบันเทิงแก่ผู้เลี้ยงทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำเป็นต้องใช้เนื้อที่มาก ไม่ส่งเสียงดังและกลิ่นรบกวน ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน ผู้จำหน่ายก็ไม่ต้องดูแลมากมายเพียงให้เข้าใจธรรมชาติของปลาและเลี้ยงให้ถูกต้องตามหลักการ ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการพัฒนาอุปกรณ์ในการเลี้ยงปลาและคิดค้นยารักษาโรคปลาขึ้นมามากมายเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการเลี้ยงปลามากขึ้น ผู้เลี้ยงยังควรศึกษาเพื่อให้เข้าใจเทคนิคในการเลี้ยงปลาให้มีสุขภาพดี เพื่อจะได้ช่วยเพิ่มกำไรให้มากขึ้น

ความหนาแน่นของปลาในตู้

การนำปลาบรรจุในตู้เพื่อรอการจำหน่ายนั้น ต้องคำนึงถึงพื้นที่ของตู้ให้เหมาะสมกับจำนวนปลาด้วย เพราะถ้าปล่อยให้ปลามีจำนวนหนาแน่นมากเกินไป จะทำให้ปลาต่อสู้และกัดกันเองตามสัญชาตญาณของการอยู่รอดเพื่อลดความหนาแน่นของปลาลง นอกจากนี้เมื่อปลามีจำนวนมากจะเกิดการแย่งออกซิเจนเพื่อใช้ในการหายใจ ขณะเดียวกันปลาบางตัวก็จะคายก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมามาก ทำให้น้ำเสีย ปลาอึดอัด ปลา ก็จะอ่อนแอ ป่วยและอาจตายไปในที่สุด บางครั้งอาหารที่โรยให้ปลาก็ต้องการอาหารมากเพราะปลาเมื่อยจะจนกระทั่งอาจให้อาหารคราวละมากเกินไปจนความต้องการจึงทำให้ปลาป่วยเนื่องจากกินอาหารเยอะและน้ำเน่าเสียปลาติดโรคได้ง่าย

อุณหภูมิน้ำ

การเลี้ยงปลาตู้ที่ดีนั้น ควรให้อุณหภูมิของน้ำในตู้เปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด เพื่อช่วยให้ปลาไม่ต้องปรับอุณหภูมิในตัวมาก จนทำให้ปลาเกิดอาการป่วย และช่วยไม่ให้เชื้อโรคต่าง ๆ เจริญเติบโตได้ เพราะเชื้อโรคจะหยุดการเจริญเติบโตหรือเจริญเติบโตช้าในอุณหภูมิที่ไม่เปลี่ยนแปลง ในเมืองไทยเรื่องอุณหภูมินับว่าไม่ค่อยมีปัญหาเพราะสภาพอากาศโดยเฉพาะในภาคกลางอุณหภูมิจะไม่เปลี่ยนแปลงมาก ยกเว้นในภาคเหนือหรือชนบทไกล ๆ ที่ฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็นมาก ๆ ก็ต้องมี การควบคุมอุณหภูมิน้ำในตู้ปลาโดยใช้เทอร์โมมิเตอร์และเทอร์โมสแตทในตู้ปลา ในทางตรงข้าม ควรระวังการวางตู้ปลาไว้ในที่แดดลงจัดหรือแสงแดดส่องกระทบโดยตรง จะทำให้น้ำมีอุณหภูมิสูงขึ้น และสูงเกินความอดทนของปลา เหมือนกับเป็นการต้มปลา ดังนั้นผู้เลี้ยงควรสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิต่างสม่ำเสมอ ซึ่งโดยปกติปลาจะชอบอาศัยในน้ำที่มีอุณหภูมิระหว่าง 25-32 องศาเซลเซียส ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของปลา อุณหภูมิของน้ำมีผลต่อการเผาผลาญอาหารภายในร่างกายของปลา ปลาเป็นสัตว์เลือดเย็นอุณหภูมิของตัวจะเปลี่ยนไปตามอุณหภูมิน้ำ การเปลี่ยนแปลง นับพลันมากกว่า 5 องศาเซลเซียส จะทำให้ปลาช็อกตายได้

แสงสว่าง

ความสว่างมีส่วนทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตัวปลาเสมอ เพราะแสงสว่างไม่ว่าจะเป็นแสงแดดหรือแสงที่มาจากหลอดไฟจะช่วยทำให้ตู้ปลาสว่างขึ้น เราสามารถมองเห็นปลาที่เลี้ยงได้ชัดเจน อีกทั้งแสงสว่างจะช่วยสังเคราะห์แสงของพืชน้ำในตู้ปลาให้พืชน้ำเจริญเติบโตเป็นอาหารของปลา แต่อย่างไรก็ตามแสงแดดที่ส่องมาที่ตู้ปลาไม่ควรเป็นแสงที่จัดนัก หรือหลอดไฟก็ไม่ควรจะมีความร้อนที่แรงมากนัก เพราะจะทำให้อุณหภูมิน้ำในตู้ปลาส่งขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อปลา ควรใช้หลอดไฟที่มีขนาดไม่เกิน 25 วัตต์จึงจะเหมาะสม และควรเป็นแสงที่ส่องลงมาจากพื้นผิวน้ำจะเหมาะสมที่สุด อย่าใช้ไฟที่ส่องจากด้านข้างตู้เป็นอันขาด เพราะไฟที่ส่องด้านข้างจะช่วยทำให้พยาธิตัวแบนเจริญเติบโตรวดเร็ว ซึ่งเป็นอันตรายกับปลาอย่างมาก¹⁵

ออกซิเจน

ปริมาณก๊าซออกซิเจนที่ละลายอยู่ในน้ำต้องมีเพียงพอตลอดเวลา อุณหภูมิของน้ำมีผลต่อออกซิเจนด้วย ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้นปริมาณออกซิเจนในน้ำจะลดลง โดยปกติในรอบวันหนึ่ง ๆ ปริมาณออกซิเจนในน้ำเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปริมาณออกซิเจนจะน้อยที่สุดในเวลาเช้าตรู่

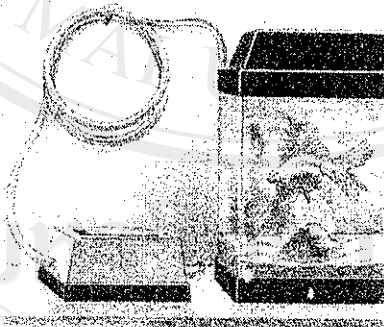
¹⁵ วิริยะ สิริสิงห, คู่มือเลี้ยงปลาตู้ (กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543), หน้า 145

แล้วจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นสูงสุดในเวลาบ่าย หมุนเวียนเช่นนี้เรื่อยไป การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มีผลมาจาก แพลงตอนพีชน้ำและพืชพวกสาหร่ายมีการหายใจและคายก๊าซออกซิเจนในเวลากลางวัน คายก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์และใช้ก๊าซออกซิเจนในเวลากลางคืน โดยปกติแล้วพื้นผิวของน้ำในตู้ปลา มีโอกาสที่จะสัมผัสกับกระแสลมที่เคลื่อนที่ตลอดเวลา น้อยมาก ทำให้แทบจะไม่ได้ดึงเอาออกซิเจน ในอากาศลงไปเพิ่มเติมในน้ำได้เลย วิธีการเดียวที่จะเพิ่มออกซิเจนในน้ำได้ก็คือโดยการติดตั้งเครื่อง เพิ่มอากาศ หรือที่รู้จักกันแพร่หลายในนาม “แอร์ปั๊ม” (Air Pump)

แอร์ปั๊มที่นิยมกันมี 4 ชนิด คือ¹⁶

1. Vibrator-type อากาศเกิดโดยการสั่นสะเทือนโดยใช้กระแสไฟฟ้า เป็นที่นิยมกันมาก เนื่องจากราคาถูกและประสิทธิภาพดี
2. Thermal-Type มีการปล่อยอากาศออกมา 2-3 ครั้งต่อวินาที เหมือนการทำงานของปืน
3. Piston Pump ใช้เครื่องจักรหมุนให้เกิดแรงดันอากาศ มีกำลังผลิตอากาศได้ดีเหมาะที่จะ ใช้ในฟาร์มเลี้ยงปลา
3. Water Pump ใช้การปั้มน้ำมาทำให้เกิดแรงดันอากาศ มีกำลังมาก เหมาะที่จะใช้ใน ฟาร์มเลี้ยงปลาที่มีโรงเพาะขยายพันธุ์ปลามาก ๆ

ภาพที่ 3-1 แอร์ปั๊มแบบ Vibrator - type

¹⁶ ภารดร ชมพู, ปลาตู้ ฉบับปลาน้ำจืด (กรุงเทพฯ : ไพลินบุ๊คเนต, 2543), หน้า 30-31

กรดและด่าง

คุณภาพน้ำสำหรับเลี้ยงปลาตู้แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ตามประเภทของปลาที่จะนำมาเลี้ยง น้ำที่เป็นกรดต่ำ (pH) อ่อน ๆ ประมาณ 6-7 มีค่าความกระด้าง 20-75 มิลลิกรัมต่อลิตร เหมาะสำหรับการเลี้ยงปลาบางชนิด โดยเฉพาะปลาสวยงามจากต่างประเทศ เช่น ปลานีออน และ ปลาปอมปาดัวร์ เนื่องจากน้ำมีสภาพใกล้เคียงกับแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติเดิม ตัวอย่างน้ำประเภทนี้คือ น้ำฝน ดังนั้นหากจะใช้น้ำจากแหล่งอื่น เช่น น้ำประปา หรือน้ำบาดาล ต้องปรับสภาพให้เหมาะสมเสียก่อน เนื่องจากมีความกระด้างสูงกว่า

น้ำที่มีค่าความเป็นกรดต่ำปานกลาง โดยมีค่า pH ประมาณ 7 และมีค่าความกระด้าง 75-150 มิลลิกรัมต่อลิตร เป็นน้ำที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงปลาตู้ทั่วไป ผู้เลี้ยงปลามักนิยมใช้น้ำประปา เพราะหาง่ายและมีคุณสมบัติเหมาะสมแต่ต้องกำจัดคลอรีนที่ปนอยู่ในน้ำเสียก่อน

น้ำที่มีค่าความเป็นกรดต่ำและความกระด้างมาก ค่า pH สูงกว่า 7.5 ขึ้นไป ความกระด้างมากกว่า 200 มิลลิกรัมต่อลิตร ปลาตู้หลายชนิดรวมทั้งพรรณไม้น้ำชอบที่จะอาศัยอยู่ในน้ำลักษณะนี้ ซึ่งก็คือน้ำบาดาลนั่นเอง แต่ก่อนนำมาใช้ต้องพักน้ำทิ้งไว้ก่อน

การกรองน้ำสำหรับตู้ปลา

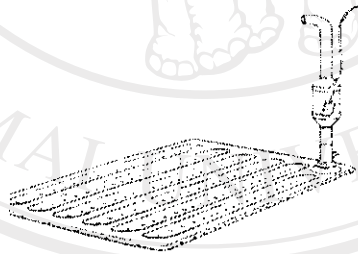
การเลี้ยงปลาตู้เพื่อจำหน่าย ระบบกรองน้ำมีความสำคัญมาก เพราะในร้านจำหน่ายย่อมมีตู้ปลาที่มีขนาดต่างกันอยู่หลากหลาย และจำเป็นจะต้องรักษาสมดุลของน้ำเพื่อให้ปลาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องทำการล้างตู้บ่อย ๆ ทำให้เสียเวลาและเกิดค่าใช้จ่ายตามมา ระบบกรองน้ำสามารถติดตั้งกับตู้ปลาขนาดใหญ่ ทำให้น้ำสะอาด มีอายุการใช้งานได้นาน โดยไม่ต้องมีการถ่ายน้ำหรือเปลี่ยนน้ำบ่อยครั้ง และรักษาสภาพแวดล้อมภายในตู้ปลาไม่ให้เปลี่ยนแปลง เป็นการรักษาสุขภาพของปลาที่นิยมกันมาก ระบบกรองน้ำช่วยกรองเศษของเสีย มูลปลา เศษอาหาร เศษใบไม้ และอื่น ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตออกจากตู้ปลาให้หมด ทำให้น้ำเกิดการหมุนเวียน ส่งผลให้รักษาอุณหภูมิได้เท่ากันตลอดทั้งตู้ เมื่อน้ำมีการเคลื่อนไหวทำให้โมเลกุลของน้ำมีโอกาสสัมผัสกับอากาศ บริเวณผิวน้ำมากขึ้น น้ำจึงสะอาดและมีออกซิเจนมากกว่าน้ำที่ไม่มีการเคลื่อนไหว ทำยที่สุดจะช่วยให้เลี้ยงปลาได้จำนวนมากขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลาดูแลทำความสะอาดของน้ำมากนัก หลักการทำงานของเครื่องกรองน้ำเริ่มจากการดูดน้ำจากตู้ปลาที่มีสิ่งสกปรกเจือปนผ่านวัสดุกรองเพื่อทำการกรองเศษอนุภาคทั้งทางกลและด้านชีวเคมี ทำให้น้ำกลับออกมาสะอาดขึ้น น้ำที่สะอาดก็จะไหลจากเครื่องกรองเข้าสู่ตู้ปลาดังเดิม

ระบบกรองน้ำมีหลายแบบ แต่แบบที่เหมาะสมกับบ้านจำหน่ายปลา คือ แบบแผ่นกรองใต้ทราย (SUB BAND FILTER) เป็นแบบที่มีประสิทธิภาพดี โดยแผ่นกรองจะมีรูเล็กๆ หรือรูตามยาว ข้างบนจะรองทับด้วยกรวดทรายที่ตรงมุมของแผ่นกรองจะมีท่อปล่อยอากาศและน้ำให้ดันขึ้นสู่ผิวน้ำ เป็นการทำให้น้ำเกิดการเคลื่อนที่หมุนเวียนและเป็นการเพิ่มอากาศไปพร้อมๆ กัน ระบบกรองน้ำนี้จะทำให้อุณหภูมิของเสียต่าง ๆ ที่อยู่ตามกรวดทรายถูกย่อยสลายโดยแบคทีเรียที่อยู่ตามก้นตู้ ทำให้ไม่ต้องทำความสะอาดกันบ่อยจะทำก็ต่อเมื่อล้างตู้ปลาครั้งใหญ่คือการถ่ายน้ำออกหมด ล้างทุกอย่างในตู้ปลา ซึ่งควรจะทำประมาณ 5-6 เดือนต่อครั้ง

เครื่องกรองน้ำนอกตู้ ลักษณะเป็นกล่องพลาสติกแขวนติดอยู่ตามข้างตู้ ทำงานโดยดูดน้ำในตู้เข้าสู่เครื่องกรองผ่านใยแก้วเพื่อกรองเศษของเสีย ไหลผ่านต่อไปยังชั้นถ่านหิน เพื่อดูดซับก๊าซหรือสารเคมีให้น้ำสะอาดไหลเข้าไปในห้องส่งน้ำกลับเข้าสู่ตู้ปลาต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ควรทำความสะอาดใยแก้ว 2-3 สัปดาห์ต่อครั้ง ส่วนถ่านหินนำมาล้างตากแดดและกลับไปใช้ได้

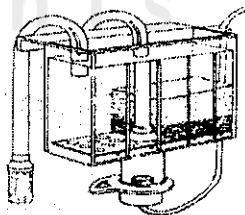
เครื่องกรองน้ำภายในตู้ ใช้หลักการและอุปกรณ์เช่นเดียวกับเครื่องน้ำนอกตู้เพียงย้ายอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในตู้ปลา มีข้อเสียตรงเปลืองเนื้อที่ในตู้ปลาและยุ่งยากในการทำความสะอาด

ภาพที่ 3-2 แผ่นกรองใต้ทราย

แผ่นกรองใต้ทราย

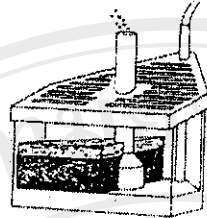
ภาพที่ 3-3 เครื่องกรองน้ำนอกตู้

กรองนอกตู้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 3-4 เครื่องกรองน้ำในตู้

เครื่องกรองน้ำในตู้

การเปลี่ยนถ่ายน้ำในตู้ปลา

การเปลี่ยนถ่ายน้ำในตู้ปลาที่ถูกต้องคือ ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ควรเปลี่ยนน้ำบ่อย ๆ เพราะปลาที่เลี้ยงไว้เคยชินกับน้ำที่มีอยู่เดิม บางครั้งน้ำในตู้ปลาอาจเป็นสีเขียวและมีสิ่งสกปรกปะปนอยู่บ้าง นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าอันตรายต่อปลาในตู้ ตรงกันข้ามปลากลับชอบ เพราะน้ำที่เปลี่ยนใหม่ ๆ ปลาจะรู้สึกอึดอัดไม่สดชื่น ยิ่งถ้าไม่มีน้ำเก่าผสมอยู่เลยปลาอาจจะตายได้ง่าย ๆ วิธีเปลี่ยนน้ำควรเอาน้ำเก่าออกประมาณครึ่งหนึ่งแล้วเอาน้ำใหม่ใส่ครึ่งหนึ่ง น้ำใหม่ไม่ควรเป็นน้ำฝน ควรเป็นน้ำประปาที่กักเก็บและทิ้งไว้ 5-6 วันมาแล้ว การถ่ายน้ำให้ใช้วิธีกาลักน้ำ โดยใช้สายยางดูดออก โดยจุ่มสายยางจนถึงพื้นตู้ อีกปลายให้ต่ำกว่าระดับตู้ แล้วค่อย ๆ เลื่อนสายยางดูดไปตามพื้นตู้ เพื่อดูดสิ่งสกปรก

3.4 การให้อาหารปลาตู้

ปลาก็เหมือนสิ่งมีชีวิตอื่นที่มีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาหาร อาหารปลาแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับขนาดตัวและขนาดของปากมันเป็นสำคัญ การให้อาหารควรให้แต่พอเพียงไม่มากหรือน้อยจนเกินไป เพราะถ้าให้มากเกินไปปลาจะกินเกินขนาดทำให้เจ็บป่วยได้ อีกทั้งเศษอาหารที่ปลากินไม่หมดจะทำให้น้ำสกปรกได้ในพริบตาอันเลย ถ้าให้อาหารน้อยเกินไป หรือลืมให้เป็นเวลาหลายวันติดต่อกัน จะทำให้ปลาอดอยากหิวโหยและหันมากินกันเองในที่สุด

ก่อนการเลี้ยงปลาและให้อาหารปลา ผู้เลี้ยงควรทำความเข้าใจก่อนว่า ปลาที่เลี้ยงเป็นปลาอะไร ประเภทไหน ซึ่งแต่ละประเภทก็ต้องการอาหารแตกต่างกันออกไป แบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. **ปลากินเนื้อ** เป็นปลาที่ชอบกินอาหารเป็น ๆ หากเลี้ยงด้วยอาหารอื่นๆ มักจะหงอยซึม สุขภาพไม่ดีและจะตายได้ง่าย อาหารที่ให้จึงต้องเป็นอาหารมีชีวิต ให้กินแต่ละครั้งควรกะปริมาณกินอิ่มในครั้งเดียว ให้อาหารเพียงวันละครั้ง 3-4 วันควรจะงดให้อาหารสักวันหนึ่ง
2. **ปลากินเนื้อและพืช** เป็นปลาที่ยอมรับอาหารสำเร็จรูปหรืออาหารแห้ง ให้กินวันละ 1-2 ครั้ง ควรเสริมด้วยผักสดบ้างเป็นครั้งคราวเดือนละ 2 ครั้ง จะทำให้ปลามีสุขภาพดี
3. **ปลากินพืช** เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปได้ดี และอาหารนั้นควรมีส่วนผสมของพืช ให้กินวันละ 2-3 ครั้ง ควรให้อาหารจากผักสดเพิ่มเติมสัปดาห์ละครั้ง

วิธีการให้อาหารปลา

1. ให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เวลาเช้าและเย็น การให้อาหารต้องค่อย ๆ หย่อนอาหารลงน้ำช้า ๆ ไม่ควรโยนหรือเทจะทำให้ปลาดกใจไม่กล้ามากิน ควรให้อาหารสองที่และให้จุดเดิมทุกครั้ง ทำให้ปลาที่กินชำรุดตำแหน่งที่กิน
2. ปริมาณอาหารขึ้นอยู่กับประเภทของปลาว่ากินเก่งขนาดไหน ที่สำคัญคือไม่ควรให้อาหารปลามากเกินกว่าที่ปลาจะกินได้หมดภายใน 5-10 นาที โดยการกินอย่างรวดเร็ว ๆ
3. ควรให้อาหารทีละน้อย ๆ ก่อน เมื่อปลากินหมดแล้วจึงค่อยเติมให้อีกเรื่อย ๆ จนกระทั่งปลาไม่กินอีกต่อไป
4. ฟังระสีกอยู่เสมอว่าถ้าให้อาหารปลามากเกินไปปลาจะอ่อนแอเชื่องช้าและตายง่าย ถ้าเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ก็จะตกไข่น้อย อีกทั้งจะทำให้มีเศษสิ่งสกปรกเยอะ ทำให้น้ำเสียง่ายและเป็นแหล่งสะสมโรคอีกด้วย ส่วนปลาที่ไม่ค่อยได้กินอาหารจะกลายเป็นปลาที่ออดอยาก วิ่งปราดเปรี้ยวตลอดเวลา ซึ่งก็ไม่ดีเช่นเดียวกัน
5. ควรให้อาหารจำพวกผักที่มีสีเขียวหรืออาหารจากธรรมชาติแก่ปลาด้วย เช่น แหน ใบผักบุ้ง ใบผักกาดหอม ลูกน้ำ ลูกไร หนอนแดง เพราะพืชสีเขียวจะทำให้ปลามีสุขภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ก่อนนำไปให้ปลากินควรล้างให้สะอาด หรือ แช่ด่างทับทิมอย่างเจือจางเพื่อฆ่าเชื้อโรคที่อาจติดมา
6. อาหารแช่แข็ง เช่น ลูกน้ำ ลูกไร ก่อนให้ปลากินควรทำให้ละลายก่อน อย่าให้มีน้ำแข็งปนอยู่ อาหารแช่แข็งที่เหลือในถุงต้องเก็บแช่แข็งทันที ถ้าลืมหิ้งไว้จะละลายนำไปแช่แข็งใหม่ไม่ได้ เพราะอาหารเริ่มบูดแล้ว อาหารบูดทำให้ปลาท้องอืด มีโอกาสตายง่าย

อาหารสำเร็จรูป¹⁷ เรียกว่าอาหารแห้ง เป็นอาหารสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นมาด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ โดยมากเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหลายชนิด ทำให้เป็นอาหารที่มีคุณค่าตรงกับความต้องการของปลา นอกจากนี้ยังมีสารประกอบบางชนิดที่ใส่เพื่อเร่งสี เร่งโต ทำให้เป็นอาหารที่นิยม มีผู้ผลิตออกมาจำหน่ายมากมายหลายชนิด และมีรูปแบบต่าง ๆ กัน

1. ชนิดเม็ดจมน้ำ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะกลม มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดแตกต่างกันไปตามชนิดและขนาดปลา แต่ว่าจะจมน้ำ เหมาะสำหรับปลาตู้ที่หากินพื้นน้ำกินตู้อาหาร ชนิดเม็ดจมน้ำบางชนิดมีคุณสมบัติพิเศษ สามารถยึดติดหรือเกาะไว้ข้างตู้เป็นเวลานาน ทำให้ปลาสามารถกินหรือตอดกินได้เป็นฝูง ๆ

2. ชนิดเม็ดลอยน้ำ เป็นผลิตภัณฑ์เช่นเดียวกับชนิดเม็ดจมน้ำ แต่มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถลอยน้ำได้ และคงสภาพรูปเดิมอยู่ในน้ำได้เป็นเวลานาน ส่วนใหญ่เป็นอาหารสำหรับปลารุ่นหรือปลาโต ผู้เลี้ยงปลาสวยงามนิยมที่จะใช้อาหารชนิดนี้มาก

3. อาหารผง เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นผงเล็ก ๆ มีขนาดเท่ากับนมผง ละลายน้ำได้ดี ส่วนใหญ่ทำมาจากสาหร่ายเกลียวทอง หรือ จากไข่ เวลาใช้ก็นำมาละลายน้ำโรยในตู้ให้ลูกปลากิน เป็นอาหารที่ออกแบบมาเพื่อใช้กับลูกปลาวัยอ่อนโดยเฉพาะ

4. อาหารเกล็ด หรืออาหารแผ่น ขนาดเท่ากับเกล็ดปลา ง่ายต่อการใช้ ทำจากไข่ หรือจากตัวกุ้ง ขนาดเป็นแผ่นเล็ก ๆ ไม่เกิน 1 เซนติเมตร ก่อนนำไปให้ปลากินต้องขยี้ให้เป็นชิ้นเล็กละเอียดก่อน

5. อาหารอบแห้ง ทำจากตัวอ่อนของแมลง หรือกุ้งเคยโดยการอบแห้งด้วยความเย็น (Freeze dried) ซึ่งทำให้คุณค่าทางอาหารคงเดิมเหมือนอาหารที่ยังมีชีวิต แต่ปลอดภัยจากโรคพยาธิต่าง ๆ สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน

อาหารสำเร็จรูปที่กล่าวมา มีผู้ผลิตจำหน่ายมากมายให้เลือกซื้อมาใช้ การซื้ออาหารเหล่านี้ควรเลือกชนิดที่มีฉลากปิดที่ภาชนะและบอกปริมาณของโปรตีนไว้สูง ซึ่งปริมาณของโปรตีนนี้ไม่ควรต่ำกว่า 32 เปอร์เซ็นต์ อาหารที่มีโปรตีนสูงจะมีกลิ่นหอม นอกจากนี้ควรเลือกใช้ให้ถูกกับชนิดของปลา ส่วนมากนิยมใช้ชนิดเม็ดลอยน้ำ เพราะเมื่ออาหารเหลือก็ยังคงลอยน้ำอยู่ สามารถช้อนออกทิ้งได้ ไม่ทำให้น้ำเสีย

¹⁷ อาหารปลา(ระบบออนไลน์).แหล่งที่มา <http://www.thai.net/fish.htm>

อาหารธรรมชาติ

หมายถึงอาหารที่มีชีวิต หรือสัตว์เล็ก ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเองในที่กักขังที่ใช้เลี้ยงปลา หรือเพาะเลี้ยงขึ้นแล้วนำมาให้ปลากิน อาหารธรรมชาติมีอยู่หลายชนิด ที่หาได้ง่ายและมีจำหน่ายในท้องตลาด มีดังนี้

ไรแดง เป็นสัตว์น้ำเล็ก ๆ สีแดง ลำตัวเป็นปล้อง มักจะพบตามน้ำครำหรือคูน้ำ หากอยู่รวมกันมาก ๆ จะเห็นได้ชัดเจน จับได้โดยใช้สวิงตาถี่ซ้อนตามผิวน้ำในตอนเช้า มีจำหน่ายตามร้านขายปลาตู้ ไรแดงมีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยเฉพาะโปรตีนมีถึง 73 เปอร์เซ็นต์ เป็นอาหารที่เหมาะสมกับปลาสวยงามขนาดเล็กและปลาวัยอ่อน

วิธีเพาะไรแดงจำนวนมาก ๆ เพาะในบ่อซีเมนต์ขนาด 50 ตารางเมตร ใช้รำ 50 กก. ปลาป่น 1 กก. กากถั่วลิสง 1 กก. และปุ๋ยวิทยาศาสตร์สูตร 15-15-5 จำนวน 200 กรัม ใส่ น้ำในบ่อ 50 เซนติเมตร หมักอาหารในบ่อ 20 ชั่วโมง ใส่เชื้อไรแดง 250 กรัม จะสามารถเก็บเกี่ยวไรแดงได้ในวันที่ 7 ได้ทุกวันเป็นเวลา 15 วัน จนกว่าปริมาณของไรแดงน้อยลงเนื่องจากอาหารไม่พอ แล้วค่อยล้างบ่อทำการเพาะใหม่

ไรสีน้ำตาล หรือที่รู้จักกันดีทั่วไปว่า อาร์ทีเมีย (Artemea) เป็นสัตว์น้ำขนาดเล็กในประเภทกุ้ง อยู่ในที่น้ำเค็มจัด มีลำตัวค่อนข้างยาว ตัวโตเต็มวัยใช้เป็นอาหารปลาตู้ขนาดใหญ่ ตัวเล็กหรือวัยอ่อนมีขนาดใกล้เคียงกับไรแดง เหมาะสำหรับปลาวัยอ่อน

อาร์ทีเมียสามารถเพาะฟักได้เองโดยใช้ไข่ที่บรรจุในกระป๋องซึ่งมีขายตามร้านปลาตู้สวยงามทั่วไป นำมาฟักในน้ำเค็มที่ละลายด้วยเกลือประมาณ 2.5-3 เปอร์เซ็นต์ ในถังพลาสติกหรือขวดโหลปากกว้าง และตั้งไว้ในที่มีแสงสว่าง 1-2 วัน ในภาชนะที่ฟักต้องมีเครื่องพ่นลมเป่าให้แรง

ลูกน้ำ เป็นตัวอ่อนของยุง พบได้ทั่วไปตามแหล่งน้ำขังต่าง ๆ ลูกน้ำเกิดจากยุงตัวเมียวางไข่บนผิวน้ำ ไข่ของยุงเป็นทรงกระบอกมีปลายแหลมอยู่ด้านบนด้านหนึ่ง ลอยเป็นแพ เมื่อไข่ฟักเป็นตัวจะเห็นเป็นสีน้ำตาลเทาและดำ จับได้โดยใช้สวิงตาถี่ซ้อนตักตามผิวน้ำที่ลูกน้ำลอยตัวอยู่

วิธีเพาะลูกน้ำทำได้ไม่ยาก ใช้ภาชนะปากกว้างใส่น้ำลงไปสักประมาณ 30-50 เซนติเมตร ใส่หญ้าหรือปุ๋ยคอกลงไป ตั้งทิ้งไว้ในที่สงบ ไม่ถูกแสงแดด ประมาณ 2-3 วันจะมีตัวอ่อนของยุงเกิดขึ้นมากมาย สามารถที่จะช้อนให้ลูกปลากินอาหารได้

อินฟิวซอเรีย เป็นกลุ่มของสัตว์หรือพืชเซลล์เดียวขนาดเล็กไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า นิยมใช้อินฟิวซอเรียกับพวกลูกปลาวัยอ่อน เช่น ปลาทอง เป็นอาหารที่ดีมาก เพราะปลาวัยอ่อนมีขนาดปากที่เล็ก ยังไม่สามารถกินอาหารที่มีขนาดใหญ่ได้

วิธีเพาะอินฟิวซอรี ใช้น้ำในร่องสวนหรือน้ำจากตู้ปลา น้ำเหล่านี้มีแบคทีเรียอยู่แล้ว ใส่ภาชนะตั้งไว้ในที่สงบ ร่มรื่น หั่นผักใส่ลงไป ทิ้งไว้ 2-3 วัน จะเห็นน้ำมีลักษณะเหมือนฟุ้งขาวลอยอยู่ แสดงว่าเกิดอินฟิวซอรี สามารถนำไปให้ลูกปลาวัยอ่อนกินได้

หนอนแดง เป็นตัวอ่อนของริ้นน้ำจืด มีสีแดง รูปร่างคล้ายกับยุงแต่มีขายาว โตเต็มที่ขนาด 2 เซนติเมตร พบได้ทั่วไปตามพื้นน้ำที่ขังนาน ๆ การจับต้องตักดินใส่ตะแกรงตาถี่ และร่อนในน้ำสะอาดจนเศษดิน ผง หรือขยะออก ก็จะเห็นหนอนแดงค้างอยู่ ร้านขายปลาตู้มักก็นำมาขายโดยใส่ไว้ในภาชนะที่มีน้ำใส

กุ้งฝอย เป็นกุ้งน้ำจืดขนาดเล็ก พบอยู่ตามบ่อ สระน้ำ หรือตามท้องนา มีจำหน่ายตามตลาดสด เป็นอาหารที่เหมาะสมกับปลาตู้ขนาดโตที่เป็นปลาประเภทกินเนื้อสัตว์

ไส้เดือนดิน เหมาะสำหรับใช้เป็นอาหารปลาตู้ หาได้ตามพื้นดินในสนามหญ้า หรือตามสวน ถ้ามีขนาดเล็กเมื่อนำมาล้างก็ให้ปลากินได้ทันที หากมีขนาดโตต้องนำมาสับหรือหั่นเป็นชิ้นขนาดที่เหมาะสมกับปลาแต่ละชนิด

ผักสด รวมถึงพรรณไม้น้ำบางชนิดที่สามารถใช้เป็นอาหารเลี้ยงปลาตู้ได้ปกติแล้วปลาตู้ทั้งประเภทปลากินเนื้อและกินพืช ชอบกินผัก ปลาบางชนิดยังต้องการอาหารที่มีผักสดผสมอยู่ประจำ ผักสดที่นิยมใช้เลี้ยงปลาได้แก่ ถั่วงอก ถั้วหัวโต ผักกาดหอม กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ผักบุ้ง และแห่นเป็ด ก่อนนำอาหารพวกนี้มาใช้ควรต้มแล้วสับให้ละเอียด ปลาที่ให้กินผักเดือนละ 2-3 ครั้ง จะแข็งแรงและไม่เป็นโรคขาดสารอาหาร

3.5 โรคและความผิดปกติของปลา

ลักษณะภายนอกและความผิดปกติของปลาที่ป่วยนั้นสังเกตได้ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ เช่น ว่ายน้ำหมุนไปมาตามแนวคิงหรือแนวราบ ว่ายน้ำอยู่แต่บริเวณผิวน้ำ ว่ายน้ำช้าหรือเร็วไป หายยท้องหรือคิงหัวลงก้นตู้ปลา อาการเช่นนี้เกิดได้หลายสาเหตุ อาจมีการผิดปกติในตัวปลา มีแผลอักเสบตามตัว หรือปลาอาจได้รับสารพิษที่อยู่ในน้ำ
2. ไม่ค่อยกินอาหารเหมือนปกติ อาจกินน้อยลงหรือไม่กินเลย ลอยหัวขึ้นมาสูบอากาศบ่อย อาจเกิดจากการเปลี่ยนอาหารหรือมีปัญหาในเรื่องการขับถ่าย
3. สีบริเวณลำตัวเปลี่ยนไป ปลาที่มีอาการปกติแข็งแรง สมบูรณ์ สีสันบริเวณข้างลำตัวจะสดใสสวยงาม แต่ทราบใดที่สีข้างลำตัวตัวซีดลงไม่เหมือนเดิม แสดงว่าปลาไม่สมบูรณ์ขาดออกซิเจน ได้รับสารพิษในน้ำหรือเจอกับสภาพอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงกระทันหัน
4. ครีบหลังเหี่ยวพับหรือขาดแหว่ง เหมือนหมดแรง ไม่ตั้งเหมือนเดิม
5. มีฟองซึมออกมาทางทวารของปลา

6. ลำตัวและครีบมีจุดขาว มีเมือกขาว มีอาการตกเลือดตามเกล็ด เกล็ดเป็นแผลใช้ลำตัว ถูกกับภาชนะ

โรคที่เกิดกับปลาและวิธีเยียวยารักษา

1. โรคที่เกิดจากแบคทีเรีย สกุล *Aeromonas hydrophila* ซึ่งรุนแรงมากสามารถทำให้ ปลาตายภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง โรคเหงือกและครีบเปื่อย พบอยู่ทั่วไปกับเมือกของปลาหางนกยูง จะแสดงอาการเมื่อปลามีบาดแผลเป็นโรค และสภาพแวดล้อมไม่ดี โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย อาการที่พบคือ ครีบและหางกร่อน ท้องบวมน้ำ เกล็ดพอง รักษาโดยใช้ยาปฏิชีวนะ เช่น ในโตรฟูรา โซน 1-2 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่ปลานาน 2-3 วัน หรือจะใช้เกลือแกง 0.5-1 เปอร์เซ็นต์ ก็ได้

2. โรคจากปรสิต

โรคจุดขาว (White spot) เกิดจากสัตว์เซลล์เดียวชื่อ Ich (อิค) เข้าเกาะตัวปลาและ ฟังตัวที่ผ่นชั้นนอกของตัวปลา สร้างความระคายเคือง ปลาจะสร้างเซลล์ผิวหนังหุ้มอิค ทำให้เห็นปลา เป็นจุดสีขาว ยังไม่มีวิธีการกำจัดอิคที่ฝังอยู่ใต้ผิวหนัง แต่วิธีการที่ได้ผลคือการทำลายตัวอ่อนในน้ำ สารเคมีที่ใช้ผลดี คือ ฟอร์มาลิน 25-30 มิลลิกรัม ต่อน้ำ 1,000 ลิตร ผสมกับมาลาไคท์กรีน 0.1 กรัม ต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่ทิ้งไว้ตลอดและควรแช่ซ้ำอีก 3-4 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 7 วัน จะให้ผลดีมากโดยเฉพาะ เมื่อน้ำมีอุณหภูมิประมาณ 28-30 องศาเซลเซียส

โรคที่เกิดจากปลิงใส ปลิงใสมีขนาดเล็กมากมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ติดต่อดีงาย จะติดบริเวณเหงือกและผิวหนัง จะทำลายเซลล์เหงือกจนปลาตาย อาการที่พบคือ ปลาจะชืด ครีบและ หางตก หายใจเร็ว มีอาการระคายเคือง มีอาการขาดอาหาร รักษาโดยแช่ต่างทับทิมหรือฟอร์มาลิน 2 มิลลิกรัมต่อน้ำ 10 ลิตร เวลา 45 นาที หรือแช่เกลือ 0.5-1 % ช่วยให้ปลิงหลุดได้ ป้องกันโดยตรวจตรา ปลาใหม่ที่เข้ามาเสมอ และป้องกันไม่ให้มีหอยทากที่เป็นพาหะของโรค

โรคหนองสมอ หนองสมอลำตัวเป็นรูปทรงกระบอกขนาด 0.2-4 มิลลิเมตร หัวคล้าย สมอยึดเกาะกับตัวปลา ส่วนท้ายมีถุงไข่ 1 คู่ จะฝังสมอไปได้ผิวหนังสร้างความระคายเคืองให้ปลามาก ทำให้บริเวณที่เกาะเกิดเป็นแผล มีอาการตกเลือด เมื่อดึงหนองสมอออกแต่ส่วนหัวจะขาดฝังอยู่ทำให้ ผิวหนังเป็นแผลอยู่ รักษาโดยแช่ Dipterex เข้มข้น 0.25-0.75 ppm นาน 24 ชั่วโมง แช่ซ้ำอีก 3-4 ครั้ง แต่ละครั้งทิ้งระยะเวลาห่าง 5-6 วัน

3. โรคที่เกิดจากเชื้อรา เกิดจาก *Saprolegnia species* เชื้อตัวนี้ปกติมีอยู่มากมายในน้ำจืด อาการเป็นปุยขาวที่ผิวหนัง ครีบและปาก อีกโรคเกิดจากเชื้อ *Lethyophonus hoferi* ที่พบบ่อยเกิดจากให้ปลากินอาหารที่มีชีวิต เชื้อตัวนี้เข้าไปทำลายอวัยวะภายในได้แก่ ลำไส้ รังไข่ และตับ ควรกำจัดปลาที่เป็นโรคทันที และควรทำความสะอาดบ่อ

4. โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย

โรคตัวดำ จะมีแผลดำขึ้นตามลำตัว ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเป็นแผลลึก มักเกิดกับปลา หลังจากการลำเลียงขนส่ง หรือช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอย่างฉับพลัน เชื้อแบคทีเรียนี้จะเจริญเติบโตได้ดี จะทำให้ปลาตายอย่างรวดเร็ว ควรปรับปรุงที่เลี้ยงปลาให้มีความเหมาะสม เช่น เพิ่มออกซิเจน ลดอินทรีย์สารในน้ำดูแลเรื่องอุณหภูมิของน้ำ รักษาได้โดยแช่ปลาในยาเหลืองอัตราส่วน 2 มิลลิกรัม ต่อน้ำ 5 ลิตร นาน 30 นาที ขณะขนส่งใส่เกลือเม็ด 1 ช้อนชาน้ำ 1 ลิตร ก่อนปล่อยปลาต้องปรับอุณหภูมิของน้ำให้เท่ากับน้ำในบ่อก่อนหรือใช้ด่างทับทิม 1-3 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่ 24 ชั่วโมง

โรคท้องบวม จะแสดงอาการ 2 แบบ แบบแรกส่วนท้องจะบวมมาก อีกแบบผิวหนังจะเป็นรอยข้ำตกเลือด และอาจเกิดเกล็ดตั้ง ป้องกันรักษาโดย แช่ในยาออกซีเตต้าซัยคลิน 10-20 มิลลิกรัมต่อน้ำ 1 ลิตร ไม่ควรให้ปลาอยู่นานแน่นจนเกินไป และให้อาหารอย่างเหมาะสม

โรคเกล็ดตั้ง พบเสมอในปลาสวยงาม อาการจะพบเกล็ดตั้งเป็นบางส่วนหรือตลอดทั้งตัว พบจุดแดงทั่วตัวโดยเฉพาะครีบและลำตัว เป็นผลสืบเนื่องจากโรคท้องบวม ยังไม่มีการรักษาที่แน่นอน ควรรีบแยกปลาที่เป็นโรคออก เพราะโรคทางผิวหนังจะติดต่อกันอย่างรวดเร็ว

โรคฉี่โรค พบกับปลาที่กินเนื้อเป็นอาหาร ได้แก่ ปลากัด ปลาเทวดา ปลาออสการ์ ปลาลอมปาดัวร์ ปลาบางชนิดจะไม่แสดงอาการ บางชนิดจะแสดงอาการต่าง ๆ คือ น้ำหนักลด ไม่กินอาหาร สีซีด เกล็ดหลุด ผิวเป็นแผล ครีบเปื่อย ขากรรไกรหรือกระดูกสันหลังบิดเบี้ยวผิดปกติ น้ำหายใจออกนอนอยู่ตามพื้น ตัวบิดว่ายนน้ำอย่างไม่มีทิศทาง การรักษายังไม่มีวิธีที่ได้ผลแน่นอน ควรแยกปลาออกและทำลายให้หมด แล้วฆ่าเชื้อบ่อเลี้ยงโดยตากให้แห้งและสาธิตสารละลายต่าง ๆ ทับทิม 7 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร ให้ทั่วบ่อ ป้องกันโดยอย่าเลี้ยงปลาหนาแน่นจนเกินไป และรักษาบ่อเลี้ยงให้สะอาดเสมอ

โรคหูดหรือโรคแสนปม อาการเป็นตุ่มขาวคล้ายหูดบริเวณหลังและครีบหลัง ตุ่มจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ปลาที่เป็นแล้วไม่อาจรักษาได้ ควรแยกออกไปทำลาย ปลาที่เหลืออีกไว้ในบ่อ 2 เดือน จนแน่ใจว่าไม่เป็นโรคแล้ว ผู้เดิมให้ใช้ปูนขาวหรือสารละลายต่าง ๆ ทับทิมล้างแล้วตากแห้ง

5. โรคเกิดจากเชื้อไวรัส

โรคฝีเม็ดใหญ่ พบในตระกูลปลาคาร์พ จะเกิดเป็นตุ่มเล็ก ๆ สีขาวขุ่นคล้ายฝีระยะแรก ต่อมาจะขยายใหญ่เป็นตุ่มขนาดใหญ่ทั่วตัว ไปนอกมานอกผิวหนังอย่างเห็นได้ชัด แต่ไม่ทำให้ปลาถึงตาย อัตราการระบาดของโรคต่ำ ป้องกันได้ง่ายโดยเลี้ยงปลาใหญ่ให้อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อุณหภูมิไม่สูงเกินไป น้ำสะอาด ปริมาณออกซิเจนเพียงพอ เลี้ยงบริเวณน้ำไหลจะช่วยให้ปลาหายจากโรคนี้ได้เร็วขึ้น

6. การขาดออกซิเจนในบ่อเลี้ยง

ปลาที่อาศัยอยู่ในบ่อที่ออกซิเจนไม่เพียงพอจะว่ายน้ำเร็วกว่าปกติ กระวนกระวายพยายามกระโดดออกจากบ่อหรืออาจว่ายอยู่บริเวณผิวน้ำและโผล่ส่วนปากขึ้นมาสูบอากาศ การขาดออกซิเจนเกิดจากการเปลี่ยนถ่ายน้ำไม่ดีพอหรือให้อาหารมากเกินไป และการที่อุณหภูมิสูงทำให้ออกซิเจนลดลง การใช้สารเคมีบางชนิดเพื่อรักษาโรคอาจทำให้เกิดภาวะขาดออกซิเจนได้ เช่น ฟอร์มาลิน ค่างทับทิม เป็นต้น การป้องกันการขาดออกซิเจนโดยดูแลความสะอาด มีระบบการให้อากาศที่ดี และเปลี่ยนถ่ายน้ำเสมอ และไม่เลี้ยงปลาให้หนาแน่นจนเกินไปจนค่าความเป็นกรดต่างไม่เหมาะสม

7. สารพิษในน้ำ

บ่อหรือตู้ปลาอาจมีสารพิษปะปนอยู่ในน้ำ อุปกรณ์ที่ใช้กับตู้ปลาหลายชนิดมีส่วนประกอบของพวกสารมีพิษอยู่ด้วย เช่น ท่อยางฉาบสีต่าง ๆ กาวสำหรับทาขอบตู้ปลา ซีเมนต์หรือสีชนิดต่าง ๆ อาจมีสารจำพวกยาฆ่าแมลง เช่น ดีดีที หรือสารมลพิษจากโรงงานต่าง ๆ ปะปนได้ ปลาจะดูดซึมสารพิษนี้ผ่านทางเหงือกและทางผิวหนัง การป้องกันโดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งที่จะนำสารพิษมาสู่บ่อปลา ควรเลือกแหล่งน้ำที่ปลอดภัยจากสารพิษปนเปื้อนมาเลี้ยงปลา โดยปกติน้ำประปาจะมีคลอรีน 1-2 มิลลิกรัมต่อลิตร ก่อนใช้เลี้ยงปลาต้องตั้งทิ้งไว้ 1-2 วัน กลางแจ้งและใส่แอร์บัมด้วย ถ้าจำเป็นต้องใช้น้ำที่มีคลอรีนแรงคว่น ต้องใช้โซเดียมไทโอซัลเฟต 3-5 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร

3.6 ตู้ปลาและอุปกรณ์ภายในร้าน

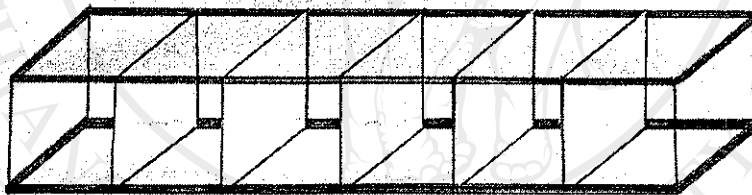
ตู้ปลาและบ่อปลา

ในร้านจำหน่ายปลาตู้ จำเป็นจะต้องมีตู้ปลาเพื่อบรรจุปลาให้ลูกค้าได้เลือกซื้อได้อย่างหลากหลาย ตู้ปลาในร้านมักจะเป็นตู้ขนาดใหญ่ หรือขนาดพิเศษที่สั่งทำมาโดยเฉพาะให้เหมาะสมกับปลาแต่ละชนิด เพราะปลาจะมีขนาดที่แตกต่างกัน และมีอุปนิสัยไม่เหมือนกัน ปลาบางจำพวกเป็นปลา

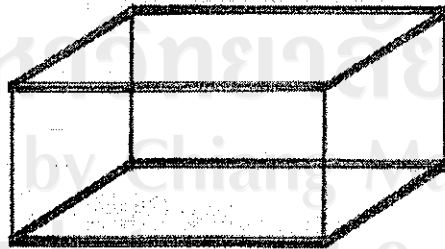
กินสิ่งมีชีวิตจะมีความดุร้ายกว่าปลาที่กินพืชเป็นอาหาร และมีปลาบางชนิดที่เมื่อเลี้ยงรวมกันก็ยังคงกันเอง เช่น ปลากัด เป็นต้น ความหนาแน่นของปลาในตู้ก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงถ้าบรรจุปลามากเกินไปจะทำให้สภาพน้ำเกิดความไม่สมดุลจะทำให้ปลาอ่อนแอ และป่วยเป็นโรคได้

ภาชนะในการเลี้ยงปลา มีอยู่มากมายหลายประเภท อาจเป็นโหลแก้ว อ่างพลาสติก อ่างซีเมนต์ แต่ในร้านจำหน่ายปลาสวยงามนิยมใช้ตู้กระจก เนื่องจากสามารถเห็นตัวปลาได้ชัดเจน จากความโปร่งใสของกระจก ตู้กระจกอาจมีขอบเป็นอะลูมิเนียม สังกะสี หรือเป็นตู้กระจกที่ต่อกด้วยกาวซิลิโคนไม่มีขอบ ตู้ปลายังมีขนาดใหญ่ยิ่งดี ตู้ขนาดใหญ่มีปริมาณน้ำมาก ได้เปรียบตู้ขนาดเล็ก โอกาสที่น้ำจะเสียหรือการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิช้าลง ปลาที่เลี้ยงจะปลอดภัย ในการเลือกตู้ปลา ต้องคำนึงถึงความแข็งแรง ตู้ใหญ่กระจกต้องหนา เพื่อรองรับแรงดันของน้ำภายในตู้ แต่อย่างไรก็ตามการเลือกตู้ปลาต้องให้เหมาะสมกับชนิดของปลาด้วย อย่างเช่น ปลากัด ปลาหมอ และปลามังกร ต้องเลี้ยงในตู้ขนาดเล็กๆ โดยบรรจุตู้ละ 1 ตัว ส่วนปลาชนิดอื่น สามารถเลี้ยงรวมกันได้

ภาพที่ 3-5 ลักษณะของตู้ปลาที่ใช้เลี้ยงปลาขนาดเล็ก

ภาพที่ 3-6 ลักษณะของตู้ปลาที่ใช้เลี้ยงปลาขนาดกลาง

ภาพที่ 3-7 ลักษณะของตู้ปลาที่ใช้เลี้ยงปลาขนาดใหญ่

ตาราง 3-1 แสดงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณเนื้อที่สำหรับเลี้ยงปลาในตู้กระจกเพื่อให้ปลา
มีพื้นที่ ๆ เหมาะสม¹⁸

ขนาดของปลา	เนื้อที่สำหรับเลี้ยงปลา
1. ปลาที่มีความยาว 1 นิ้ว 1 ตัว	เนื้อที่ 20 ตารางนิ้ว
2. ปลาที่มีความยาว 3 นิ้ว 1 ตัว	เนื้อที่ 120 ตารางนิ้ว
3. ปลาที่มีความยาว 4 นิ้ว 1 ตัว	เนื้อที่ 240 ตารางนิ้ว

การจัดพื้นที่ให้มีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนปลาในตู้มีความจำเป็นมาก เราจะสังเกตเห็น
ร้านขายปลาบางร้านยังปฏิบัติไม่ถูกต้องโดยใส่ปลาจำนวนมากลงไปในตู้ทำให้ปลาอัดอัด เพียงแต่
เพื่อประหยัดพื้นที่จะได้ลดจำนวนตู้ปลา แต่ไม่คำนึงถึงปลาที่ตายลงไป ว่านั่นคือต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ดัง
นั้น ผู้เลี้ยงปลาควรใช้หลักเกณฑ์การคำนวณพื้นที่สำหรับเลี้ยงปลาตู้ในกระจกข้างต้นประกอบการ
ตัดสินใจ เนื้อที่ตามตารางข้างต้นจะทำให้ปลาอยู่อย่างเหมาะสม

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

¹⁸ ภาครร ชมพู,ปลาตู้ฉบับปลาน้ำจืด(กรุงเทพฯ : ไพลินบุ๊คเน็ต,2543), หน้า 14

ฝาปิดตู้ปลา หรือฝาครอบโคมไฟ

ฝาครอบตู้ปลาจะช่วยป้องกันปลาในตู้กระโดดออกมานอกตู้ ช่วยควบคุมการระเหยของน้ำ ป้องกันฝุ่นละออง เขม่าควันจากภายนอกเข้าตู้ปลา ป้องกันอันตรายให้กับปลาในตู้มิให้ถูกแมวหรือแม้แต่คนรบกวน ฝาครอบอาจเป็นกระจกธรรมดา หรือเป็นฝาครอบโคมไฟในตัว ออกแบบให้สวยงาม โคมไฟใต้ฝาครอบเป็นแหล่งกำเนิดแสงสว่าง เพื่อให้มองเห็นปลาได้เด่นชัดขึ้น ฝาครอบโคมไฟที่ดีจำเป็นต้องมีแผงกั้นน้ำไม่ให้กระเด็นเข้าไปถูกหลอดไฟ หลอดไฟส่วนใหญ่ใช้หลอดฟลูออเรสเซนต์เนื่องจากมีความทนทานและดูสวยงาม หลอดฟลูออเรสเซนต์ที่นิยมใช้เรียกว่า หลอดนีออน แคลเดียม ให้แสงนวลตาเพิ่มสีสันให้แก่ตู้ปลา ทำให้ตู้ปลาสวยงามมาก

กำลังวัตต์ของหลอดไฟฟ้าที่จะใช้กับตู้ปลาขึ้นอยู่กับขนาดของตู้ปลา ตู้ปลาขนาด 12 นิ้ว ควรใช้หลอดไฟขนาด 8 วัตต์ ตู้ปลาขนาด 20 นิ้ว ควรใช้หลอดไฟขนาด 13 วัตต์ ตู้ปลาขนาด 40 นิ้ว ควรใช้หลอดไฟขนาด 65 วัตต์ หรือถ้าตู้ปลามีขนาดใหญ่มาก ๆ ก็อาจใช้หลอดไฟดวงเล็ก หลายหลอดติดเรียงไปตามความยาวของตู้ปลาก็ได้

ภาพที่ 3-8 ฝาปิดตู้ปลาหรือฝาครอบโคมไฟ

ฝาปิดตู้ปลา หรือฝาครอบโคมไฟ